

ПРАВОВІ ОСНОВИ ПОБУДОВИ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ СИЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

LEGAL PROVISION OF THE FUNCTIONAL STRUCTURE OF THE TERRITORIAL DEFENSE FORCES OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE

Котляренко О.П., к.ю.н., полковник юстиції,
начальник кафедри військового права та правоохоронної діяльності
Національний університет оборони України

Матвійчук А.Б., полковник юстиції,
ад'юнкту кафедри військового права та правоохоронної діяльності
Національний університет оборони України

У 2022 році всі побачили готовність української нації дати відсіч російським загарбникам. На цьому ґрунтується національний супротив, в основі якого територіальна оборона, як протидія військовій загрозі, і захист населення. Виходячи з цього, саме її військова складова забезпечує організацію та виконання поставлених завдань, а базою і рушійною силою, в свою чергу, є Сили територіальної оборони Збройних Сил України (далі – Сили ТрО).

У цій статті окреслені деякі аспекти правового забезпечення структури Сил ТрО, як головної засади їх функціонування в системі територіальної оборони держави, як елемента, який забезпечує всеохоплюючу оборону України. Формування структури є ще і важливим поступом у забезпеченні їх діяльності, як окремого роду сил Збройних Сил України. Тому, на сьогодні Сили ТрО інтегрують як військові так і цивільні елементи у процес забезпечення обороноздатності країни.

Теперішня структура Сил ТрО, хоча і унормована, але не досконала. Вона потребує пошуку нових шляхів щодо проведення якісних змін і подальшого розвитку, спрямованого на удосконалення та ліквідацію слабких місць і недоліків. Це необхідно робити шляхом внесення змін і доповнень в нормативно-правові акти та проведення практичних заходів. Виходячи із дійсності широкомасштабної війни, є потреба в удосконаленні організаційно-штатної структури органів військового управління Командування Сухопутних військ Збройних Сил України, Сил ТрО. Крім того, потрібно узгодити між органами військового управління, складовими сектору безпеки і оборони, штабами територіальної оборони, бригадами, батальйонами, процеси контролю, керівництва і виконання загальних заходів територіальної оборони в зонах (районах) і під час веденням бойових дій за їх межами. Забезпечити внесення оперативних змін в структуру штабів, бригад, батальйонів для проведення бойових операцій, як самостійно, так і спільно з підрозділами Сухопутних військ Збройних Сил України.

Дуже важливим є завданням з удосконалення нормативно-правових основ по застосуванню і взаємодії Сил ТрО з іншими видами та родами військ (сил) Збройних Сил України. Таким чином, вирішення цих завдань сприятиме усуненню протиріч і неузгодженостей правових норм, а також створить умови для удосконалення структури Сил ТрО, з урахування набутого власного досвіду застосування Сил ТрО у збройному конфлікті та досвіду провідних держав.

Ключові слова: територіальна оборона, Сили територіальної оборони Збройних сил України, структура, бригади, батальйони, правове забезпечення.

In 2022, everyone saw the readiness of the Ukrainian nation to fight back against the Russian invaders. National resistance is based on this, which is based on territorial defense, as a countermeasure to a military threat, and the protection of the population. Based on this, it is its military component that ensures the organization and fulfillment of assigned tasks, and the base and driving force, in turn, are the Territorial Defense Forces of the Armed Forces of Ukraine. This article outlines some aspects of the legal support of the structure of the Armed Forces of the Armed Forces of Ukraine, as the main basis of their functioning in the territorial defense system of the state, as an element that ensures the comprehensive defense of Ukraine. The formation of the structure is also an important step in ensuring their activity as a separate type of forces of the Armed Forces of Ukraine. Therefore, today the Armed Forces of the Armed Forces of Ukraine integrate both military and civilian elements into the process of ensuring the country's defense capability.

The current structure of the Armed Forces of the Armed Forces of Ukraine, although normalized, is certainly not perfect. It requires finding new ways, carrying out qualitative changes and further development aimed at improving and eliminating weaknesses and shortcomings. This must be done through appropriate amendments and additions to the legal framework and implementation of practical measures. There is a need to improve and change the organizational and staffing structure of state authorities, the Command of the Ground Forces of the Armed Forces of Ukraine, the Armed Forces of the Armed Forces of Ukraine, based on the reality of a large-scale war. In addition, it is necessary to agree between the governing bodies, components of the security and defense sector, territorial defense headquarters, brigades, battalions, the processes of control, management and implementation of general measures of territorial defense in zones (districts) and during hostilities outside their borders. To ensure the implementation of operational changes in the structure of headquarters, brigades and battalions for conducting combat operations, both independently and together with the formations of the Ground Forces of the Armed Forces of Ukraine.

Very important is the task of developing a legal framework for the application and interaction of the CSTO with other types and types of troops (forces) of the Armed Forces of Ukraine. Thus, the solution of these tasks will help to significantly eliminate the currently existing contradictions and shortcomings, with the aim of creating a universal structure of the Armed Forces of the Armed Forces, based on the existing necessity, experience of application in a real conflict and taking into account the experience of foreign countries.

Key words: territorial defense, Territorial Defense Forces of the Armed Forces of Ukraine, structure, brigades, battalions, legal support.

У Стратегії воєнної безпеки України зазначено, що в умовах повномасштабної агресії російської федерації, стратегія базується на всеохоплюючій обороні України. Всеохоплююча оборона України – це комплекс заходів, основний зміст яких полягає у: превентивних діях та стійкому опорі агресору на суші, на морі та в повітряному просторі України; протидії в кіберпросторі та нав'язуванні своєї волі в інформаційному просторі; використанні для відсічі агресії всього потенціалу держави та суспільства (воєнного, політичного, економічного, міжнародно-пра-

вового (дипломатичного), духовного, культурного тощо); у застосуванні всіх форм і способів збройної боротьби з агресором, зокрема асиметричних та інших дій для оборони України, з дотриманням принципів і норм міжнародного права [1].

В свою чергу, у Законі України «Про основи національного спротиву» [2] (далі – Закон) визначено, що мета національного спротиву полягає у: підвищенні обороноздатності держави, надання оборони України всеохоплюючого характеру, сприяння забезпеченню готовності громадян

України до національного спротиву. Тобто, національний спротив це комплекс заходів, які організуються та здійснюються з метою сприяння обороні України шляхом максимально широкого залучення громадян України до дій, спрямованих на забезпечення воєнної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності держави, стримування і відсіч агресії та завдання противнику неприйнятних втрат, з огляду на які він буде змушений припинити збройну агресію проти України.

За цим законом складовими національного спротиву є територіальна оборона (далі – ТрО), рух опору та підготовка громадян України до національного спротиву. І саме ТрО, насамперед, забезпечує виконання цих положень, як система загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період з метою протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій. У Законі визначено наступні завдання ТрО:

1) своєчасне реагування та вжиття необхідних заходів щодо оборони території та захисту населення на визначеній місцевості;

2) участь у посиленні охорони та захисті державного кордону;

3) участь у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, ліквідації наслідків ведення воєнних (бойових) дій;

4) участь у підготовці громадян України до національного спротиву;

5) участь у забезпеченні умов для безпечного функціонування органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та органів військового управління;

6) участь в охороні та обороні важливих об'єктів і комунікацій, інших критично важливих об'єктів інфраструктури, визначених Кабінетом Міністрів України, та об'єктів обласного, районного, сільського, селищного, міського значення, районних у містах, сільських, селищних рад, порушення функціонування та виведення з ладу яких становлять загрозу для життєдіяльності населення;

7) забезпечення умов для стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил) або їх перегрупування;

8) участь у здійсненні заходів щодо тимчасової заборони або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зон/районів надзвичайних ситуацій та/або ведення воєнних (бойових) дій;

9) участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах;

10) участь у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану в разі його введення на всій території України або в окремих її місцевостях;

11) участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними силами, іншими збройними формуваннями агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями;

12) участь в інформаційних заходах, спрямованих на підвищення рівня обороноздатності держави та на протидію інформаційним операціям агресора (противника);

13) участь у наданні населенню правових послуг у порядку, передбаченому Законом України «Про безоплатну правову допомогу» [2].

Територіальна оборона складається з військової, цивільної та військово-цивільної складових. Саме на військову складову покладено організація та виконання основних завдань, які визначені для ТрО. А військова складова це, в першу чергу, Сили територіальної оборони Збройних Сил України, як окремий рід сил в структурі Збройних Сил України (далі – ЗС України), з визначеною структурою для виконання завдань територіальної оборони. Тому, саме Силами ТрО належить провідна роль у взаємодії з іншими силами і засобами сил безпеки та оборони, орга-

нізація, підготовка та виконання зазначених вище завдань. Зауважимо, що військова складова ТрО, крім органів військового управління і військових частин Сил ТрО, включає й інші сили і засоби сил безпеки та оборони, які залучаються до виконання завдань ТрО. Ці сили і засоби визначаються Головнокомандувачем Збройних Сил України за узгодженням з керівниками органів управління відповідних сил безпеки та оборони. І тільки у тісній співпраці з ними Сили ТрО здатні повноцінно виконувати покладені на них завдання [2].

Унікальний вітчизняний досвід щодо темпів нарощування спроможностей Сил ТрО є цікавим не лише для України, але й для провідних держав світу. При цьому, розгортання Сил ТрО та набуття ними спроможностей планувалось здійснити у три етапи терміном до кінця 2023 року. Проте, у зв'язку із широкомасштабною збройною агресією російської федерації проти України, ці терміни були значно скорочені, а Сили ТрО практично були сформовані у дуже короткі терміни у першій половині 2022 року [3, с. 194].

Цікавою для аналізу є позиція військового науковця генерал-лейтенанта у відставці Фролова В.С., який пропонує наступні варіанти побудови структури територіальної оборони. По-перше, сили територіальної оборони входять до складу збройних сил держави, як окремий рід сил. Планування застосування та управління Сил ТрО здійснюється Генеральним штабом ЗС України на усій території держави без прив'язки їх до зон та районів відповідальності.

По-друге, система ТрО створюється з метою посилення спроможностей збройних сил за рахунок застосування особового складу, який не підлягає мобілізації для збройних сил, залучення цивільних підприємств та техніки, які можуть використовуватись для організації комендантської служби, ремонту (відновлення) військової техніки і озброєння, утримання та захисту бар'єрних дільниць маршрутів, мостів, тунелів тощо. Всебічне забезпечення (крім озброєння та спеціального спорядження) здійснюється за рахунок бюджетів та резервів органів місцевого самоврядування. Часто такий варіант ТрО називають тотальною обороною держави.

В Україні перший і другий варіанти територіальної оборони об'єднані: Сили ТрО складають окремий рід сил ЗС України, разом з тим, основні завдання ТрО виконуються частинами зон та районів ТрО під загальним керівництвом Командувача Сил ТрО ЗСУ [4, с. 45].

Структура Сил ТрО, як роду сил ЗС України, регламентується відповідними законами України, іншими нормативно-правовими актами, відповідно до яких організується діяльність ЗС України, і передбачає повне підпорядкування Головнокомандуючому Збройних Сил України та утримання за рахунок бюджету держави, виділеного для ЗС України [5].

Закон визначає, що провідна роль в організації та виконанні завдань територіальної оборони належить Силам територіальної оборони Збройних Сил України, до яких належать:

1) Командування Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

2) регіональні органи військового управління Сил територіальної оборони Збройних Сил України (регіональні управління «Південь», «Північ», «Захід», «Схід»);

3) бригади Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

4) окремі батальйони зі складу бригад Сил територіальної оборони Збройних Сил України [2].

Типова структура бригади Сил ТрО – це, структура легкої (стрілецької) бригади, яка включає окремі батальйони відповідно до кількості адміністративних районів області чи міста, та від 4 до 10 підрозділів забезпечення: роти, батареї, взводи. Наприклад матеріально-технічні,

артилерійські, безпілотних систем, розвідки, радіоелектронної розвідки, автомобільні, протидиверсійні, зв'язку, інженерні медичні тощо. Структура батальйону включає 2–4 стрілецькі, механізовані роти і, так само, декілька підрозділів забезпечення: роти, батареї, взводу. Хоча структура змінюється відповідно від умов і оперативно-тактичних завдань, які стоять перед бригадою чи батальйоном.

В основу побудови ТрО закладено територіально-зональний принцип з урахуванням військово-адміністративного поділу території України. Відповідно і побудована вертикаль управління Силами ТрО:

– на всій території України – Головнокомандувачем Збройних Сил України, через Командувача Сил ТрО;

– у межах військово-сухопутної зони (зони відповідальності оперативних командувань «Південь», «Північ», «Захід», «Схід») – керівником регіонального органу військового управління Сил ТрО, через регіональний орган військового управління СТРО;

– у межах зони ТрО (межі якої збігаються з адміністративними межами Автономної Республіки Крим, області, міст Києва, Севастополя) – керівником зони територіальної оборони, через штаб зони ТрО;

– у межах району ТрО (межі якого збігаються з адміністративними межами району у складі Автономної Республіки Крим, області, міст Києва, Севастополя) – керівником району ТрО, через штаб району територіальної оборони [2].

Виходячи із згаданих положень Закону, вбачається складність в побудові структури ТрО, яка полягає у тому, що голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голови обласних (районних) державних адміністрацій, а на воєнний час голови військово-цивільних адміністрацій або військових адміністрацій, є головами відповідних рад оборони Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва, Севастополя, (зон районів) та, одночасно й керівниками відповідних зон (районів) ТрО, а командири бригад, батальйонів – є начальниками штабів зони (району) ТрО, що ускладнює організацію і керівництво ТрО.

Крім того, штаб зони (району) ТрО керується головою обласної (районної) державної адміністрації, в той час, як самі ці органи відносяться до цивільної складової ТрО, що включає в себе державні органи, органи місцевого самоврядування. А самі штаби зон (районів) ТрО відносяться до військової складової ТрО. Таку проблему можна вирішити створивши ці штаби у бригадах і батальйонах, та залучивши туди необхідні структурні підрозділи адміністрацій: оборонної і мобілізаційної роботи, цивільного захисту та представників складових сектору безпеки і оборони, які залучені до ТрО.

Отже, відповідно до закону, і ґрунтуючись на вже згаданому принципі територіальності, військові частини Сил ТрО були сформовані наступним чином:

бригади – у кожній зоні територіальної оборони, межі якої збігаються з адміністративними межами області, міста Києва та додатково в кожному місті, чисельність населення якого перевищує 900 тис. мешканців;

батальйони – у кожному районі ТрО, який збігається з адміністративними межами району у складі області, міста Києва та додатково в кожному адміністративному центрі області;

додаткові військові частини (підрозділи) – у зонах ТрО, чисельність населення яких перевищує 2400000 мешканців [2].

Перевагою такої структури є гнучкість і розгалуженість підрозділів майже по всій території держави.

Зараз у складі Сил ТрО, орієнтовно знаходиться до 31 бригади зі 183 батальйонами у їх складі. По одній бригаді в кожному регіоні України (без тимчасово окупованих Криму та Севастополю). Відразу було сформовано 25 бригад та 6 були додатково сформовані у містах Київ, Харків, Львів, Одеса, Дніпро та Кривий Ріг. Чисельність Сил ТрО

офіційно не розголошується, до того ж постійно змінюється. За даними видання The Military Balance (щорічне видання від Міжнародного інституту стратегічних досліджень (Лондон), що містить оцінку військової спроможності та оборонного комплексу 171 країні світу) на 2024 рік, Сили ТрО мали чисельність у 200 000–350 000 військово-вслужбовців. Тому, можемо припустити, що вона складає більше 200 000. На разі деякі частини перепідпорядковують до інших видів і родів військ (сил) ЗС України. Наприклад, Волинська бригада переформована у окрему механізовану бригаду та перейшла до складу Сухопутних військ, а Одеська та Херсонська до складу Морської піхоти ВМС України.

Практика ведення бойових дій довела необхідність залучати Сили ТрО до виконання всього спектру завдань, а не тільки завдань ТрО. Тому, був прийнятий відповідний Закон України [6], який уповноважив підрозділи територіальної оборони виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій. Так, за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України підрозділи Сил ТрО почали залучатися до виконання завдань ТрО поза межами визначеної зони (району) ТрО, а також направлятися до районів ведення воєнних (бойових) дій для підсилення підрозділів Сил оборони України.

Під час застосування частин і підрозділів Сил ТрО їх передають в оперативне підпорядкування угрупованням військ. Це означає, що вони більше не обмежуються обороною та захистом окремої визначеної місцевості. Роль Сил ТрО є практично така сама як і підрозділів Сухопутних військ ЗС України (далі СВ ЗСУ). Такі законодавчі зміни фактично прирівняли підрозділи та частини Сил ТрО з бойовими військовими частинами Збройних Сил України, які здатні самостійно виконувати поставлені бойові завдання рівня батальйон, бригада.

Це позитивно, але з іншого боку виникає проблема. За рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України, з отриманням бойового наказу, командир бригади ТрО з підрозділами передислоковується в район ведення бойових дій, для виконання визначених завдань. Залишаючи свою зону ТрО, відповідно голова обласної державної адміністрації залишається без підрозділів ТрО і без начальника штабу зони ТрО. Теж саме стосується і району ТрО для командира батальйону і голови районної державної адміністрації. Робота штабу практично припиняється, система управління у зонах і районах ТрО не працює. Типове положення про штаб зони (району) територіальної оборони, регламентує засади функціонування штабу зони (району) ТрО в мирний час та особливий період, визначає його призначення, підпорядкованість, завдання, функції та його структуру, однак нічого не роз'яснює з приводу піднятого питання. Типове положення визначає, що з моменту введення правового режиму воєнного стану додатково здійснюється уточнення документів плану територіальної оборони зони (району) ТрО стосовно запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану (за необхідності розроблення нових документів) [7].

Наступним позитивом є те, що у зв'язку з залучення підрозділів Сил ТрО до ведення бойових дій на рівні з підрозділами інших складових сил оборони, виходячи з військової необхідності, в організаційно штатну структуру частин і підрозділів Сил ТрО вносились зміни, зважаючи на отриманий ними бойовий досвід. На сьогодні командування Сил ТрО намагається вчасно реагувати на виклики сьогодення. З'являються підрозділи з новими тактичними завданнями, де використовуються нові типи озброєння та техніки. Але зміна штатів, отримання потужної зброї та важкої техніки триває дуже повільно. На це є об'єктивні причини – можливості нашої держави в умовах збройного конфлікту обмежені, тому це нагальна проблема для всіх Сил оборони України, а для Сил ТрО вона взагалі критична, адже вони забезпечуються за залишковим принципом.

Пошуки шляхів удосконалення структури Сил ТрО тривають постійно, і на теперішній час, згідно директиви Головнокомандувача Збройних Сил України, розпочався процес переходу Командування Сил ТрО з підпорядкованими регіональними управліннями і військовими частинами, які не входять до складу сил оперативних угруповань військ ЗС України, в оперативне підпорядкування командувачу Сухопутних військ ЗС України. Але якогось суттєвого покращення не відбулось, на разі триває налагодження комунікації і взаємодії.

Попельський М. та Шевчук В. пропонують сформувати Регіональні командування ТрО на базі існуючих оперативних командувань з комплектом військових частин (2–3 корпуси, частини РВ і А, ППО та всебічного забезпечення), а керівництво частинами ТрО в зоні своєї відповідальності здійснювати в єдиній системі управління через заступника командувача ОК з ТрО. Проте, для цього необхідні зміни в організаційно-штатній структурі Командування сухопутних військ ЗС України, а також розширення його повноважень щодо планування заходів, удосконалення системи підготовки та здійснення керівництва Командуванням Сил ТрО [8, с. 50].

Сценарій реформування Сил ТрО пропонується достатньо, але ліквідація нинішньої структури СТрО і впровадження нової, не перевіреної, може негативно вплинути на обороноздатність України. Особливо це ризиковано в умовах гарячої фази збройного конфлікту. Можна згадати негативний досвід функціонування ТрО до 2021 року, коли система ТрО практично існувала лише номінально, а її військова складова структурно була в складі ТЦК та СП, і взагалі була не спроможна повноцінно виконувати визначені завдання. Для якісного функціонування Сил ТрО, з огляду на специфіку їх завдань, необхідна окрема вертикаль керівництва через Командувача Сил ТрО з підпорядкування Головнокомандувачу Збройних Сил України, а також належний рівень фінансового, кадрового, технічного та інших видів забезпечення.

Разом з тим, Сили ТрО, як й інші види і окремі роди військ є складовою Збройних Сил України. Тому вони, крім завдань ТрО, за наказом військового командування можуть залучатися до ведення бойових дій, оперативного підпорядковуватись керівникам угруповань військ, самостійно виконувати бойові і спеціально-бойові завдання або надаватись для підсилення з'єднанням і частинам. Тому повинна бути відпрацьована взаємодія і забезпечено сумісність. Особливо це стосується Сухопутних військ ЗС України, як основної бойової структури, в інтересах якої можуть залучатись Сили ТрО і де вони найкраще зможуть реалізувати свої спроможності.

В зв'язку з цим, та з метою підсилення ролі Сил ТрО, набуття ними необхідних спроможностей, налагодження взаємодії, надання оперативної самостійності, проведення підготовки до самостійних дій, а не тільки підтримки, та з метою заміни виснажених частин СВ ЗСУ, у 2024 році, під керівництвом Генерального штабу ЗС України, був розроблений і проведений комплекс навчань для регіональних управлінь та бригад Сил ТрО.

Таким чином, проведений аналіз побудови функціональної структури Сил ТрО, як окремого роду сил ЗС України, на який покладається організація, підготовка та виконання завдань ТрО, дозволив нам сформулювати такі висновки.

Перше, це те, що Сили ТрО мають власну, законодавчо закріплену структуру, яка дозволяє їм реалізовувати завдання ТрО, нарощувати спроможності, розвиватись і виконувати поставлені бойові завдання. Вона повинна бути збережена як доктрина, бо вже апробована і довела

свою здатність. Український досвід розбудови Сил ТрО і умов в яких вона відбувалася – унікальний. Хоча існуюча структура далеко не ідеальна і потребує подальшого удосконалення, заснованого на досвіді повномасштабної збройної агресії російської федерації та з використанням досвіду провідних країн світу у розбудові територіальної оборони.

Другий полягає в особливості функціональної структури. Так Сили ТрО в структурі ЗС України складають окремий рід сил ЗС України, який підпорядкований Головнокомандувачу Збройних Сил України. Водночас вони можуть оперативно підпорядковуватись керівництву угруповань військ, органам військового управління, з'єднанням, військовим частинам. Разом з тим, свої основні завдання ТрО виконують військовими частинами в зонах та районах територіальної оборони у взаємодії з іншими силами і засобами сил безпеки та сил оборони, які залучаються до виконання цих завдань, через керівників і штаби зон (районів), але під загальним керівництвом Командувача Сил ТрО.

Третє, структура Сил ТрО є не досконалою, має складнощі пов'язані з організацією і керівництвом ТрО тому, що голова Ради міністрів АР Крим, голови обласних (районних) державних адміністрацій або голови військово-цивільних адміністрацій, а на воєнний час військово-адміністрацій, є головами відповідних рад оборони областей, міст Києва, Севастополя, районів, а також і керівниками відповідних зон (районів) територіальної оборони. При цьому, командири бригад, батальйонів ТрО є одночасно начальниками штабів зони (району) ТрО. Штаб зони (району) ТрО керується головою обласної (районної) державної адміністрації, в той час, як самі ці органи відносяться до цивільної складової ТрО, що включає в себе державні органи, органи місцевого самоврядування. А самі штаби зон (районів) ТрО відносяться до військової складової ТрО. Крім того, з отриманням бойового наказу, командир бригади з підрозділами передислоковується в район ведення бойових дій, залишаючи зону, райони ТрО. Внаслідок чого, голови державних адміністрацій залишаються без підрозділів ТрО і без начальників штабів ТрО. Робота штабу практично припиняється, а визначені заходи, які повинні виконувати підрозділи Сил ТрО не проводяться.

Четверте, із залучення підрозділів Сил ТрО до ведення бойових дій на рівні з підрозділами інших складових сил оборони, в організаційно-штатну структуру військових частин і підрозділів Сил ТрО почали вносити необхідні зміни. Це має на меті підвищення ефективності, підняття функціональних спроможностей та забезпечення якісного, повноцінного виконання бойових завдань. Гнучкість структури Сил ТрО дозволяє формувати нові типи підрозділів з використання новітніх зразків озброєння і військової техніки. Але, на жаль, отримання потужної зброї та важкої техніки практично не відбувається.

Отже, дисбаланс воєнних потенціалів України та російської федерації обумовлює необхідність забезпечення всеохоплюючої оборони України на засадах стійкості та взаємодії. Тому, оновлена структура Сил територіальної оборони Збройних Сил України, які набувають перспективних бойових спроможностей, та за умови повноцінного всебічного забезпечення, мають стати важливою складовою сил оборони України. За таких умов, Сили ТрО зможуть якісно здійснювати визначені законом завдання територіальної оборони, а за необхідності, зможуть самостійно виконувати бойові завдання різного спектру на рівні з іншими складовими сил оборони України, або забезпечити надання їм потужної підтримки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стратегія воєнної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 25.03.2021 № 21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021>.
2. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20>.
3. Єфімов Г.В., Івахів О.С., Касаткін Є.В. Територіальна оборона України в умовах Російсько – Української війни: історичні аспекти. *Військово-науковий вісник*. 2022. № 38. 194 с.
4. Фролов В.С. Рекомендації щодо побудови, удосконалення та організації застосування системи Територіальної оборони України. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України*. 2023. № 2(78). 45 с.
5. Про Збройні Сили України: Закону України від 06.12.1991 №1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>.
6. Про внесення змін до Закону України “Про основи національного спротиву” щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій: Закон України від 03.05.2022 № 2237-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2237-20>.
7. Типове положення про штаб зони (району) територіальної оборони, затверджено постановою Кабінету міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1442. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1442-2021>.
8. Попельський М., Шевчук В. Погляди щодо удосконалення управління частинами територіальної оборони та їх забезпечення. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України*. 2024. № 1(80). 50 с.